

ANDEREN OVER SCHRIJVEN EN LEREN SCHRIJVEN.

De boeken in deze lijst zijn gerangschikt volgens datum van verschijnen.

ZO LEER JE KINDEREN LEZEN EN SPELLEN.

José Schraven, *Zo leer je kinderen lezen en spellen*. 6e geheel herziene druk 2004, Stichting TGM, Zutphen,

Drs. José Schraven is orthopedagoge en tevens opgeleid tot leerkracht basisonderwijs. Zij heeft in nauwe samenwerking met leerkrachten van het basisonderwijs de methodiek *Zo leer je kinderen lezen en spellen* ontwikkeld voor technisch lezen en spellen. Daarmee is al direct de beperking van deze lees- en schrijfmethode aangeduid: het gaat om technisch lezen en spellen, niet om de inhoud van lezen en schrijven.

Er zitten in deze methode heel wat positieve elementen. Zo gaat er in de eerste plaats zeer veel aandacht naar analyse en synthese, zowel auditief als visueel, en koppelt zij beide aan het motorische door gebruik te maken van klankgebaren. De klassikale aanpak wordt bij haar doorbroken door differentiatie waardoor individuele kinderen voldoende kansen krijgen om bij te benen. José Schraven merkt op dat het niet zinvol is om kinderen te snel in leesgroepen van hetzelfde niveau op te delen, wat ik ten zeerste waardeer, al zou het nog beter zijn om ze überhaupt niet in niveaugroepen op te delen. Mooi is ook hoeveel aandacht ze besteedt aan de opmaat – de warming-up zoals zij dit noemt – die een actieve vorm van herhaling is. Zij stimuleert de kinderen om zelf teksten en korte verhalen te schrijven door middel van pictoverhalen. Dit zijn verhalen waarbij nog niet gekende woorden vervangen worden door pictogrammen. Het lijkt me erg omslachtig om de kinderen op deze manier een verhaal te laten schrijven. Het is toch veel eenvoudiger en naar mijn ervaring ook stimulerender en pedagogisch correcter om hen even te helpen door een woord voor te schrijven als dat nodig is. Om het leren lezen op de juiste weg te zetten, raadt zij aan om alleen de verklanking van de letters aan te leren en de naam van de letters zoals die in het alfabet gezegd wordt niet te gebruiken. Dit is natuurlijk correct, maar er is volgens mij geen bezwaar tegen het (ritmisch) aanleren van het alfabet als dat los van de lettertekens gebeurt. Veel erger is het benoemen van de letters met een

doffe / / erbij. Waarmee ik wel instem is haar advies om niet te lang bij MKM-woorden (medeklinker-klinker-medeklinkerwoorden zoals bijvoorbeeld *bek, lat, som ...*) te blijven staan. Je mag gerust tweelettergrepige woorden en woorden met een gemakkelijk uit te spreken medeklinkercluster aanbieden zoals het woord *spelen*.

Ten slotte raadt zij aan om bij een dictee van losse woorden deze woorden in zinnen aan te bieden. Ook dit is een advies dat leerkrachten ter harte mogen nemen.

Als je een boek over leren lezen en spellen schrijft, lijkt het me vanzelfsprekend dat je zelf de nodige aandacht besteedt aan de spelling. In het exemplaar dat me aangereikt werd bij de voorbereiding van lessen over spelling in de tweede klas, botste ik al op de eerste pagina op twee fout gespelde woorden en één woord dat ontbrak. Toen ik het hele boek had doorgenomen, had ik niet minder dan 286 fouten en tekortkomingen geteld en toen ik het boek een tweede keer doornam merkte ik dat ik er nog enkele niet aangestreept had. Wat loopt er allemaal mank en mis in dit boek over spelling?

- Ontzettend veel passieve zinnen: de tekst vloeit over van het werkwoord *worden*.
- Zeer veel verkleinwoorden zoals bv. *woordrijtjes*.
- Waar een meervoudsvorm nodig is, ontbreekt die meestal: *woordrijtje* waar ze *woordrijtjes* bedoelt.
- De interpunctie is zeer wispelturig en houdt weinig rekening met de conventies.
- De spaties staan dikwijls op de verkeerde plaats. Er staat her en der een spatie vóór een leesteken en soms ontbreken de spaties gewoon.
- De verbindingsstreepjes zijn nogal willekeurig aangebracht. Soms zijn ze er wel, soms niet en soms ook op plaatsen waar ze niet nodig zijn.
- De spelling van samengestelde woorden is niet consequent: hetzelfde woord schrijft de auteur soms aaneen, soms niet. Bijvoorbeeld nu eens *klankvoetenwoord* en dan weer *klankvoetenwoord*.
- Een cijfer als deel van een woord is meestal foutief genoteerd, zoals: *4lettergrepenwoord, 3tekenklank*.
- De voorbeeldzinnen beginnen niet met een hoofdletter, de namen erin ook niet.
- Soms staat het lidwoord *een* bij een woord in het meervoud: *een cijfers, een woorden*.

- Er zijn veel zinnen waarin woorden ontbreken.

Waar ik niet van houd is haar advies om de klankgebaren spiegelend voor te doen.

Wat je zeker en vast moet vermijden is uit te gaan van de kleine blokletters (leesletters ofte onderkastletters) zoals José Schraven doet in deze methode. Dit lettertype kent lettervormen die voor verwarring kunnen zorgen, denk maar aan de letters *b* en *d* en *p* en *q*. Dan liever de kapitalen, maar bovenal toch een voorkeur voor de letters van het verbonden schrift.

Toen me gevraagd werd om met deze methode aan het werk te gaan, heb ik ze bestudeerd en ben tot het besluit gekomen dat deze methode niet bruikbaar is en zelfs af te raden is om verschillende redenen.

1. Deze methode is gebaseerd op het vermijden van fouten. Er spreekt angst uit voor het maken van fouten. Dit is een negatief uitgangspunt dat vertrekt van het vooroordeel dat kinderen fouten maken en dat ze dat niet mogen doen.

2. De methode steunt op een aantal regels. Wie echter met kinderen in de lagere klassen van de lagere school werkt, weet maar al te goed dat kinderen en regels niet samengaan. Je kunt kinderen wel regels laten leren, maar of ze ze toepassen is een andere zaak. Daarom is regels leren niet echt kindvriendelijk en tevens niet erg nuttig. Zo moet volgens deze methode een kind dat het woord *bellen* wil schrijven deze regel inwendig opzeggen:

Klankvoetenwoord (*want bellen heeft twee lettergrepen*).

Klankvoet is bellll (*de klank /l/ rekken 'zingen'*).

Klankteen is llll (*de klank /l/ rekken 'zingen'*)

die woont in de korte klankstraat.

Dubbelzetter is de baas en die zet er nog een /bij.

Die dubbelzetter is zeer onlogisch. De verdubbeling van de medeklinker heeft niets te maken met het horen, maar is een visuele hulp bij het lezen. Woorden met medeklinkerverdubbeling in klankvoeten opdelen is niet zinvol.

3. De verschillende categorieën en soorten woorden plus de bijhorende cijfers leren en memoriseren is een extra ballast voor de kinderen.

4. Niet-klankzuiver is een benaming voor klanken die voorgesteld worden door letters die afwijken van wat verondersteld wordt de passende letter te zijn. Het is een zeer eigenaardige manier om dit te verwoorden. Ook al gebruikt het Groene Boekje deze terminologie, dan nog mag je je afvragen of dit wel een correcte benaming is. Dat *taart* klankzuiver is en *paard* niet, zegt een kind dat leert lezen en schrijven niets. Als je het kind eerst *taarten* en *paarden* leert lezen en schrijven, dan heeft het geen enkele moeite met *taart* en *paard* en hoef je geen verwarrende benamingen aan deze woorden te geven.

5. Deze methode indoctrineert: de newspeakterminologie dagelijks herhalen (*klankvoet, klankteen, hoorman, dubbelzetter, tekendief, hakwoord, hakkaart, fietspompletter, fopletterwoord, wachtwoord, bankwoord, chineletterwoord, vriendjesflatwoorden, korteklankstraat, langeklankstraat ...*), zadelt de kinderen op met nutteloze benamingen die diep in het geheugen gegrift worden. Wie weet hoeveel volwassenen er nu al niet zijn die op veertigjarige leeftijd nog met klankvoeten en klanktenen in hun hoofd rondlopen? Een didactisch hulpmiddel kan uitgroeien tot een obsessie. Zo ken ik volwassen oud-leerlingen van vrijescholen die een zelfstandig naamwoord nog steeds eerst als Adamwoord (of koningswoord, afhankelijk van de keuze die de leerkracht maakte) benoemen.

6. Deze methode schenkt wel aandacht aan de beginletter van de woorden, maar niet aan de tweede of middelste of laatste letter van een woord bij de analyse.

7. Tempolezen (met stopwatch) is een verwerpelijke praktijk.

8. De methode *Zo leer je kinderen lezen en spellen* is eenzijdig cognitief en tracht dit te compenseren door fantasievolle benamingen te gebruiken om het gevoelsleven van de kinderen aan te spreken. Maar kunstzinnig is ze daarmee niet en dus niet op haar plaats in kunstzinnig basisonderwijs.